

*Дмитришин Б.В., к.е.н. доцент;
Череватенко С.П.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

РИЗИКИ ВЕДЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Відкритий збройний напад росії спричинив значні нові виклики, ризики та проблеми для ведення підприємницької діяльності, розвитку України як держави в цілому.

Наша країна протягом багатьох років страждала від недостатнього рівня інвестицій, значно поступаючи за сусідніми країнами за обсягами залучених інвестицій. Відновлення зруйнованої під час бойових дій промислової інфраструктури та проведення структурної модернізації потребуватиме значного збільшення обсягів інвестування. Проте умови постійних воєнних дій роблять українську промисловість малопривабливою для приватних інвесторів. Якщо високий ризик безпеки буде тривати середньостроковий період, інвестиційна криза може стати тривалою, а кошти державного бюджету та міжнародних організацій будуть переважно спрямовані на соціально-гуманітарну сферу та відновлення критичної інфраструктури [1].

Значна невизначеність щодо перспектив компенсації збитків від знищення/пошкодження виробничих активів та повернення контролю за бізнесами після звільнення окупованих територій на тлі поглиблення макрофінансових дисбалансів у 2022 році стали причинами підвищення систематичного ризику. Премія за ризик країни (CRP) для України у 2022 році зросла втричі – з 6% до 17%. Це означає, що очікувана плата за капітал в Україні на початок 2023 року була на 17 відсоткових пунктів вищою порівняно із США. У відповідь на зростання систематичного ризику середньорічні відсоткові ставки за новими кредитами підприємствам підвищилися майже удвічі – з 9,6 до 16,4% річних [2].

Через військову агресію зі сторони російської федерації суб'єкти підприємництва позбавлені можливості належно виконувати свої зобов'язання. Відповідно до законодавства України, засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) на підставі загальних ситуацій та/або введених/діючих режимів не передбачається. Одночасно для засвідчення обставин непереборної сили, які можуть виникнути в конкретному випадку, необхідно наявність низки передумов [3, с.222].

На тлі докапіталізації та обмеженого доступу до капіталу на фінансових ринках під час війни у малого бізнесу виникають додаткові витрати, пов'язані з евакуацією активів матеріальних для уникнення загрози їх знищення та ведення бізнесу / або втрати за ним контролю внаслідок окупації території ворогом.

Оприлюднені фінансові результати лише частково розкривають загальний масштаб втрат капіталу за цей період, оскільки частина підприємств була змушена припинити господарську діяльність і не подавала звітність, а частина опинилася на тимчасово окупованих територіях.

З урахуванням високих макрофінансових ризиків та на основі попередніх криз останнього десятиліття, українські компанії створили та впровадили захисні фінансові моделі, які не залежать від залучення капіталу на фінансових ринках. Основними складовими цих моделей були:

1) використання власних коштів у формі квазіборгів (захисні фінансові моделі);

2) нагромадження ліквідного капіталу поза межами фінансової системи України (офшоризація) [2].

Податкові ризики за весь час дії воєнного стану постійно коливались. Так, на початку війни податковою було запроваджено ряд послаблень. Втім, станом на сьогодні, більшість цих послаблень вже скасовано [4].

Під час воєнних дій ці захисні моделі допомогли пом'якшити негативний вплив скорочення капіталу на внутрішньому ринку на фінанси компаній. Проте зростання систематичного ризику сповільнило інвестиційний процес та обмежило доступ до зовнішнього капіталу, що негативно позначиться на перспективах післявоєнного розвитку бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни : аналіт. доп.; за ред. Я.А. Жаліла. Київ : НІСД, 2023. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.04> (дата звернення: 10.05.2024).

2. Фінанси підприємств України під час війни та завдання їх повоєнного відновлення : наукова доповідь / за ред. В.В. Зимовця. Київ: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2023. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/8/Finansy-pidpriemstv-Ukrainy-pid-chas-vijny.pdf> (дата звернення: 10.05.2024).

3. Панькова Л.О., Гуцалюк О.В. Підприємницька діяльність в Україні в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. №6. С. 220-223.

4. Лошенко О.В., Мурована Т.О. Ризики ведення бізнесу в умовах воєнного стану та шляхи їх подолання. Ефективна економіка. 2023. №2. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1166> (дата звернення: 10.05.2024).

УДК 338:330

*В'юник О.В., к.е.н., доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сучасні умови провадження господарської діяльності підприємств характеризуються прискореними тенденціями цифровізації усіх процесів.